

Джерело: Письменний В.В. Обґрунтування соціальної підфункції податків // Соціально-економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть: IV міжнар. наук.-теор. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених, 30 бер. 2006 р., м. Тернопіль. – Тернопіль, 2006. – Ч. 2. – С. 122–124.

Письменний Віталій Валерійович

ОБҐРУНТУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДФУНКЦІЇ ПОДАТКІВ

Тернопільський державний економічний університет

Невіддільним атрибутом будь-якої держави є наявність податків як фундаментальних першоджерел у забезпеченні векторів її сталого соціально-економічного зростання. На відміну від більшості інструментів бюджетно-податкового регулювання їх справляння має обов'язковий, а не добровільний характер. В цьому контексті проявляються традиційні уявлення про функції податків, які у демократично орієнтованому суспільстві спрямовані на стягнення фінансових ресурсів податкоплатників, регулювання різноманітних суспільно-політичних процесів, коригування напрямків авансування капіталу, стимулювання ефективного використання виробничих засобів та ділової активності суб'єктів господарювання. Відтак, механізм їх комплексної реалізації з однієї сторони, полягає у зменшенні реальних доходів платників податків, а з іншої, – зниженні податкового навантаження через встановлення акцентів на пільгових режимах оподаткування.

Поміж цим, в економічній літературі до цього часу не встановлено єдиної точки зору щодо сутності, напрямів реалізації і, навіть, кількості функцій податків. Вітчизняні та зарубіжні автори наводять диференційовані комбінації їх видів, які адаптовані до різних конфігурацій систем оподаткування, а саме: фіскальну, економічну, перерозподільну, контролюючу, регулюючу, стимулюючу, соціальну тощо. Як підкреслюють російські дослідники податкових фінансів, частина з них “не мають під собою ніякої

наукової і теоретичної основи”. Не вдаючись у дискусію щодо їх економічного змісту, дослідимо соціальну підфункцію податків, яка виникає під час побудови в державі ринкових взаємин, тому безпосередньо проявляється у злагодженні нерівностей доходів населення. В даному випадку показовим є приклад країн західної демократії, де соціальна мета податкової політики пов’язана з побудовою підсистеми прогресивного оподаткування, створення, так званої, “межі” податкових вилучень у різних за рівнем податкоспроможності платників, встановлення оптимального співвідношення між прямими і непрямими податками.

Важливо відмітити, що цілі податкової політики формуються під впливом низки чинників, найбільш важливими з яких є економічні та соціальні домінанти розвитку країни. Якщо функції податків є вираженням їх внутрішньої сутності (тобто не залежать від суспільно-політичних обставин або субнаціональних особливостей), то цілі податкової політики конкретні упродовж визначеного проміжку часу. Відповідно, це потребує дослідження широкого діапазону питань функціонування податкової системи, вивчення її як інституту, що якісно впливає на економічні та позаекономічні аспекти розвитку.

Проведення комплексного аналізу соціальної підфункції податків дає змогу виокремити характерні ознаки її реалізації в нашій державі, які полягають у: зменшенні вартості податкового адміністрування з урахуванням необхідності досягнення збалансованості доходів і витрат бюджетів; розширенні бази оподаткування за рахунок поширення реального податкового тягаря на сфери, в яких найчастіше практикується ухилення від сплати податкових платежів; вирівнюванні доходів платників податків шляхом встановлення граничної норми оподаткування; скасуванні безпідставних пільг окремим категоріям податкоплатників, вирівнюванні умов оподаткування за рахунок зменшення кількості податкових преференцій; підвищенні

(диференціації) ставок тих податків, які за своїм економічним змістом не впливають на заощадження або інвестиції суб'єктів господарювання.

Отже, всестороння увага вчених до проблем соціальної підфункції податків, а також науково обґрунтований підхід до їх вирішення здатні оптимізувати структуру дохідної частини бюджетів. Однак, найголовнішим є те, що загальним вектором її реалізації є скорочення регресивних податків, раціоналізація їх справляння, зменшення податкового навантаження тощо.